

Elnarə AKİMOVA

Son illərin ədəbi gündəminin yaranmasında akademik İsa Həbibbəylinin adı başlıca faktor kimi işləyir. Ədəbiyyata dair aldığımız ən önəmli xəbərlər məhz, İsa Həbibbəylinin gerçəkləşdirdiyi işlərin əks-sədəsi kimi çatdırılır ictimaiyyətə. Bunun özü alimin yaradıcı xarakterini yetərincə aydın xarakterizə edən amildir. İsa Həbibbəyli sözdən əmələ, fikirdən əyaniliyə, ideyadan praktik səciyyəyə doğru ən müxtəlif işlərin gerçəkləşməsində rol oynayır. Tanıdığım vaxtdan etibarən mən İsa müəllimi ancaq ədəbiyyatla nəfəs alan, hər zaman harasa tələsən, sanki hansısa məqamı nəzərdən qoymaqdan ehtiyatlanmış kimi gözdən qaçmamamağa çalışan biri olaraq gördüm. Onun yorulmaz fəaliyyətinin, İnstitut daxilində və kənarında ədəbiyyat naminə çalışma-çabalarının, qədrşünaslıqla yanaşdığı faktların özündə qibtəolunması bir təvazökarlıq, işə köklənmək yanğısı var. Biz bu təvazökarlıq və can yanğısını əsl ədəbiyyat adamlarında görməyə alışmışıq.

Mənim Ədəbiyyat İnstitutunda fəaliyyətimin başlanğıcı Yaşar Qarayevin İnstitut rəhbərlik etdiyi son bir illik dönmə təsadüf etdi. Bu bir ildə Yaşar müəllimdən o qədər böyüklük gördüm ki, hələ də o dəyərlili ziyalı nur içində xatırlayıram. Söhbət yalnız özümə münasibətin həssaslığı ilə ölçülür əlbəttə. Mən heç vaxt ədəbiyyatı özümde sevənlərdən olmadım. Ümumi mənzərəyə münasibətdə dəyərləndirdim insan əxlaqını. İsa Həbibbəyli İnstitut rəhbərliyi ilə bu duyumun yaddaşımı təzələdi ilk növbədə. Alimliklə insanlığı, elmi ilə mədəniyyəti qoşa qanad kimi stimulu oldu biz gənclərə. Təsəvvür edirsiniz, İnstitutun pilləkənində qəfil rastlaşırsan direktorunla və o, sənin dünün çap olunan məqalə haqqında fikir və mülahizələrini söyləyir. İlk baxışda qeyri-adi heç nə yoxdur. Qorubə olan bu qədər iş gərginliyinin içində əməkdaşın yazısına göstərilən diqqətdir ki, bu diqqəti özünə qarşı hiss etdiyini institutun bütün əməkdaşları birmənalı şəkildə təsdiq edə bilər. Xüsusilə, gənclərə qarşı yüksək həssaslığı İsa müəllimin xarakterik keyfiyyətlərindənədir. Ədəbi tribunaları daha çox gənclərin ixtiyarına buraxıb, onlara geniş özünüfədə, axtarış imkanları verib. Sevdirdiyi bir ifadə də var: "Gənc

Fikir həyatımızda

qvardiya". O, etibarlı əllərdən aldığı elmi etibarlı əllərə həvalə edib onun sabahına inanmaq, ondan arxayın olmaq istəyir. "İnsan yetişdir, ondan həmişəlik bəhər götürürsən", - deyib müdriklərimiz. İsa Həbibbəylinin də amalı bu prinsip üstündə köklənib. Sabahlı ədəbiyyatın yaranmasında qələmindən tutmuş qayğısına qədər nümunə ünvanı olmaqdan usanmır.

İsa Həbibbəylinin Naxçıvan Dövlət Universitetindəki rəhbər fəaliyyəti, islahatçılığı, az zaman içində orada gerçəkləşdirdiyi maarifçi işlər onu ədəbiyyat adlı bütün sahələrdə tanıtmışdı. Akademiya sistemində gəlişi də həmin missiyanın davamı oldu, islahat və iş əzminin daha geniş məsələdə təzahürü üçün imkanlar açdı. İlk addım və sürətli çevrilişlər... İsa Həbibbəylinin hər məsələyə, hər sahəyə diqqəti razılıq doğu-

lənəndirilən məruzə mətnlərinin yer aldığı kitablar, İnstitutda anım günləri daim yad olunan ustad ədəbiyyatşünaslar (M.A.Da-daşzadə, M.Quluzadə, M.C.Cəfərov, K.Talıbzadə, Y.Qarayev, Ə.Səfərlilə) və onların seçmə əsərlərinin çap olunub təkrar ədəbi dövriyyəyə gətirilməsi də bu qayğı və diqqətin bariz nümunələridir. Hələlə elmi kontekstdə ilk dəfə "Fizika və lirika", "Neft və ədəbiyyat" mövzularının qabarması və müxtəlif düşüncə yönünü daşıyan alimləri bir araya cəm edib ədəbiyyata daha geniş spektrlərdən nəzər yetirmək cəhdi... Dünyanın seçilmiş türklərindən olan Olyas Süleymanov Ədəbiyyat İnstitutuna dəvət edib əməkdaşlara bayram əhvalı yaşatdığı gün, yaxud Nobelli yazır Voli Şoyinka ilə İnstitut zalında canlı görüş təşkil edib dünyanı Azərbaycanın bir küncünə sığdırmağı

İsa Həbibbəylinin bioqrafiyası, bu bioqrafiyaya sığan kitablar ədəbiyyatımızı sistemli görüb-duymağa material verir, klassik ədəbiyyatdan tutmuş çağdaş ədəbiyyatımızın ən son dövrlərinə qədər keçilən yol görünür bu yazılarda. Məsələ yalnız araşdırma ilə bitmir əlbəttə, onların yaddaşla mədəni təmasda rolu müstəsna.

Yadımdadı, İsa müəllim İnstitut əməkdaşları ilə tanışlıq üçün şöbələrə daxil olduğu zaman alimlərin istəyi, onu narahət edən problemlər ilə maraqlanmış, daha dəqiq desək, boşluqları doldurmağa evin içindən başlamağı tərcih etmişdi. Bu görüşlərin birində mən də akademikə öz istəyimi ünvanlanmış, 80-ci illərdən daim keçirilən ilin ədəbi yekunlarına dair məruzələrin sistemli xarakter alıb davam tapmasını, sonradan toplu halında çap edilməsinin gərəkliyini vurğulamışdım. İsa müəllim dərhal razılaşmış, ordaca söz vermişdi: hər il ədəbi yekunlara dair həm məruzələr dinləniləcək, həm də onların çapı gecikdirilmədən reallaşacaqdı. Verdiyi sözü tutdu İsa müəllim. Düz beş ildir sərəsər Ədəbiyyat İnstitutunda ilin ədəbi yekunlarına həsr olunmuş elmi-yaradıcılıq müşavirəsinin materialları az sonra toplu halında nəşr olunur. Üstəlik çapı çoxdan dayandırılmış "Ədəbiyyat məcmuəsi", "Ədəbi əlaqələr", "Xəbərlər" jurnallarının yenidən dirçəlişi, nəşrinə xitam verilməsi, hələlə nəzəri problemləri ehtiva edən "Poetika-izm" məcmuəsinin ardıcıl çapı xüsusilə elmi tədqiqatları ilə bağlı ünvan arayan doktorantların təmənənəsi üz tuta biləcəyi toplulardır. Ard-arda keçirilən konfranslar (M.Fəraqi, M.F.Axundzadə, Ə.Hüseynzadə və b. ilə bağlı) və orda səs-

bacardığı o möhtəşəm anlar, eyni kontekstdə bu yaxınlarda Çingiz Aytmatovla bağlı düzenlədiyi beynəlxalq səviyyəli konfrans, dünyanın bir çox ölkələrindən dəvət almış alimlərin məruzələrində sərgilənən Aytmayov sevgisinə şahid olmaq, Beynəlxalq ana dili ilə bağlı İsa müəllimin dəvət etdiyi respublika məktəblilərinin ifasında səslənən şeir parçalarını dinləmək, onların balıca qəlblərindəki işığa, vətən duyğusuna sarıldığımız o kövrək məqamlar hər deyəndə ələ düşən məsələ deyil. Bütün bunları İsa müəllimin necə sevä-sevä, ürəkdolusu etdiyinə görə qəndirilmişəm. Harda azacıq da olsa ədəbiyyat adına nəsa varsa İsa Həbibbəyli o məqama həssaslığı ilə diqqət çəkir.

İsa Həbibbəyli 70-ci illər ədəbi nəslinin yetirməsidir. Məmməd Cəfər Cəfərov məktəbinin ən yaxşı dəyərlərini mənimsəyib ədəbi prosesə yanaşmada prioritetə çevirən çoxyönlü tədqiqatçı alimdir. Məmməd Cəfər Cəfərov sevgisi İsa Həbibbəylinin tərcümeyi-halından işıq kimi keçir. Onunla ilk görüşün sonradan ömür yolunu müəyyənləşdirəcək təəssüratlarını 1987-ci ildə müəllimə ünvanladığı bir məktub gözlənlər: "Məmməd Cəfər Cəfərov məktəbi"nin şagirdi olmağımla yalnız fəxr edə bilərdim". Bu fikirləri hələ üç il bundan əvvəl oxuyub təsirlənmiş, eyni zamanda

İsa müəllimin içindəki işığın hardan qaynaqlanması aydın olmuşdu: Ustadı sevmək fənni... Bəlkə adı bir detaldır, amma irilixirdəli fərqi yoxdur, insan ona edilən yaxşılığı dəyərləndirə bilsə, bunu özü böyük sədaqət duyğusundan xəbər verir. İsa Həbibbəyli tərcümeyi-halının Məmməd Cəfər Cəfərov sevgisini diri saxlayaraq yaddaşının ən munis tərəfinə ötürüb. Məqamı gəl-dikcə toxunur, klassik elmi-nəzəri təcrübə qaynağımız kimi ünvanını nişan verir. Məqalələrinin birində yazır: "fikrimcə, ədəbiyyatşünaslıq sahəsində xüsusi elmi məktəb yaratmaq şərəfi hələlik Firdun bəy Köçəriyə və Məmməd Cəfər Cəfərova nəşib olmuşdur". Milli özünüdərk proseslərinin dərinləşdiyi XIX əsr ədəbiyyatı ilə bağlı maraqlı məqamları tədqiq predmetinə çevirən "Xoş gördük, Mirzə Fətəli Axundzadə" məqaləsini sevimli müəlliminə ithaf edib. Təsədüfi deyil ki, bu yaxınlarda "Get dolanğın, xainsən ələ" pyesini üzə çıxarıb ədəbi ictimaiyyətə təqdim edən də İsa Həbibbəyli oldu. Eyni sədaqət hissi İsa Həbibbəyli dövlətinə və dövlətçiliyinə, milli ideologiyaya etibarlıdır, doğulduğu Naxçıvan torpağına, dərslərdə müəllimlərə sadıqdır. Xüsusilə azərbaycanlıq ideologiyası onun əsərlərinin, məqalələrinin başlıca istiqamətidir. İsa Həbibbəylinin son illərdə meydana qoyduğu ədəbiyyat tarixçiliyi konsepsiyasının yeni dövr üçün əhəmiyyəti də ilk növbədə, onun azərbaycanlıq ideologiyasının prinsipləri əsasında yazılmasıdır.

İsa Həbibbəyli milli şüurun yetkinləşməsi, xalqın etnogenezinin dərkli üçün vacib olan bu amilin bir doktrina, konsepsiya kimi ədəbi-nəzəri fikirdə qoyuluşunun vacibliyini təsbit edən alimdir. Onun bütün yaradıcılığı büsbütün bu ideologiyanın prinsipləri əsasında qərar tutur. Bunların lap uca mərtəbəsində isə təbii ki, Cəlil Məmmədquluzadəyə olan sevgi dayanır. Böyük yazıçının əsərlərində olan azərbaycanlıq xətti, milli şüur İsa Həbibbəylinin də alim kimi yaradıcılıq kredosunun əsasında dayanan başlıca amildir. Və bu iki ziyalı, onların mexaniki deyil, ruhsal-mədəni birliliyinin əsasında dayanan amilin ilkin adı da elə azərbaycanlıq duyğusudur. İsa Həbibbəyli Cəlil Məmmədquluzadə irsinin sistemə salınması, onun bütün nəsil şərəsinə müəyyənliliyinin aşkara çıxması üçün ömür verən insandır. Cəlilşünaslığın elm kimi inkişafı İsa Həbibbəylinin adı ilə bağlıdır. Bir detala toxunmadan öte bilmirəm. Milli müstəqillik illərinin ədəbi tənqidindən dissertasiya üzərində çalışarkən alimin Mirzə Cəlilə bağlı yalnız tədqiqatlarını deyil, onu dövrün nihilist meyillərindən qorumaq uğrunda çabalarını mətbuatda işləyib oxuması, araşdırma məxil etmişdim. Bu yazılarla İsa Həbibbəyli Mirzə Cəlil irsinə bütün mənalarda sahib çıxdı. Ədəbi irşə dayaq duran, ona sahiblənməyi bacaran zi-

İsa Həbibbəyli

yalı obrazi cızırđı düşünçölərdə. İndi də bu qədər işin, gərginliyin arasında İsa müəllimin Cəlil Məmmədquluzadə irsinə olan sevgi və diqqəti azalmır. Usta nasirin əsərlərini digər dillərə tərcümə etdirir, onların milli dəyərlər işığında oxunusunun vacib tərəflərini önə çəkir.

İsa Həbibbəylinin bioqrafiyası, bu bioqrafiyaya sığan kitablar ədəbiyyatımızı sistemli görüb duymağa material verir, klassik ədəbiyyatdan tutmuş çağdaş ədəbiyyatımızın ən son dövrlərinə qədər keçilən yol görünür bu yazılarda. Məsələ yalnız araşdırma ilə bitmir əlbəttə, onların yaddaşa mənəvi təmasda rolu müstəsna dır. İ.Həbibbəyli 90-cı illərdə güclənən yaddaş təliminin aparıcı fiqurlarından oldu. Bu fakt dır ki, 90-cı illərin ədəbiyyatşünaslığının əsas, prioritet istiqaməti Zamanla dialoqa kökləndi. Çünki arxada bada gedən illərin yaratdığı boşluqlar vardı, irəlidə istiqamətini gözləyən elmi-nəzəri düşünçə. Həmin illərdə ədəbiyyatşünaslığımızda güclənən yaddaş təlimi zamanın, tarixi dərkini şifrlərini nişan verən ünvanlar idi. İsa Həbibbəylinin də sənətə, dövrə yanaşmasında bu amilin əhəmiyyətli rolu vardı: "Böyük ədəbiyyatı tarixi ənənələr, müasir Zaman və gələcək miqyasında qavramaq, dəyərləndirmək və xalqa çatdırmaq Ədəbiyyatşünaslıq elminin borcu və vəzifəsidir"; üstəlik, İsa Həbibbəyli bura şəxsiyyət amilinin önəmini əlavə edirdi: "Yazıçı Zamanı düşündürən və qabaqlayan böyük ideallar səviyyəsinə çatdıqda ədəbi şəxsiyyətə çevrilir". İsa Həbibbəylinin nəzəri düşünçələrinin hədəfində milli ədəbi-bədii fikrin tarixi inkişafına xas qanunauyğunluqlardır. O, bu qanunauyğunluqların tədqiqinə üç prizmadan nəzər yetirir: şəxsiyyət və onun bədii inkişafda rolu, milli məfkurə və azərbaycançılıq amili. Maraqlıdır ki, bu prinsiplər alimin ədəbiyyat tarixinin öyrənilməsinin də qarşısında dayanan struktur amillərdir: sivilizasiya amili, ədəbi-tarixi proseslərin reallıqları, Azərbaycanda ədəbi cərəyanlar və Azərbaycançılıq məfkurəsi.

Zaman, şəxsiyyət və böyük ədəbiyyat... Geniş, həm də bir-biri ilə bağlı olan anlayışlardır. Hər şəxsiyyət həm də içindən keçdiyi zamanı əbədiləşdirir yaradıcılığında. Ədəbiyyat tarixi həm də şəxsiyyətlərin tarixidir. Zamana hüduzsuz baxmaq, onun bütün tərkib və parametri ilə görünməsinə istəyəndə ədəbiyyat tarixinin sistemli mənzərəsini yaratmağa ehtiyac hiss edirsən. İsa Həbibbəyli bu amilin vacibliyini dərk edən və yalnız dərk yox, əməl mənasında icrasına köklənən əsaslı alimlərimizdəndir. Bu günə qədər alim ədəbiyyat tariximizi öz və ardıcıl tədqiq predmetinə çevirən məqalələrlə mətbuatda çıxış etməkdədir. Müstəqillik qazandıığımız illərdə bizdə yaradıcılıq mübahisə predmetinə çevrilmiş bir çox

şəxsiyyətlərin əsərlərinin çağdaş dəyərlər kontekstində öz qiymətini alması prosesində bu yazıların əhəmiyyəti böyükdür. Bu məqalələrdə tarixi faktlar, situasiyalar, yaddaşa münasibət məsələsi yeni reallıqlarla dərk olunub meydana qoyulub. Həmin istiqamətdə metodoloji istiqaməti də düzgün təyin edib İsa müəllim. Faktın genotipini müəyyənləşdirməyi meyar seçib. Çünki tarixi-ədəbi prosesin xarakter və çalarlarını dərk etmədən müasir prosesi təhlil etmək və qiymətləndirmək, onun şərhinə və dərkinə girişmək metodoloji baxımdan doğru deyil. Ona görə də müasir prosesə klassik ədəbiyyatın təcrübəsini çatdırmaq, hadisənin, faktın etnik-tarixi tipini müəyyənləşdirmək üçün təmələ nüfuzdan başlayıb.

Ədəbiyyat tariximizin öyrənilməsi zamanı müəllif boşluqların üzünə diqqət çəkir, hansı istiqamətdə problemlər mövcud olduğunu xüsusi vurğulayır. Məsələn, "Azərbaycan-türk bədii düşüncəsini fars dilində ifadə edən" Şəms Təbrizinin ölkəmizdə az öyrənilməsi üzünə diqqət çəkən İsa Həbibbəyli doğru olaraq təklif edir ki, daha çox araşdırılmış ünvan kimi "Türkiyədə Şəms Təbrizi haqqında yazılıb nəşr edilmiş ən yaxşı tədqiqat əsərlərindən birini Azərbaycan dilinə çevirib, ölkəmizdə çap edib ictimaiyyətə çatdırmaq mövcud boşluğu aradan qaldırmaq mümkündür". Yaxud XVII əsrə boşluq mərhələsi kimi səciyələndirmək meyillərindən arındırmaq üçün İsa Həbibbəyli ona layiq olduğu səciyyəvi məzmun aşılamağa çalışır. İsa Həbibbəyli haqlıdır: "Mövcud tədqiqatlarla bir qayda olaraq məsələnin klassik tərzinə üstünlük verildiyi üçün uzun dövr ərzində XVII əsrin poeziyasından xüsusi mərhələ kimi bəhs olunmamışdır".

İsa Həbibbəyli bu dövrü yeni bir poetik sistemin yaradılması üçün zəruri mərhələ adlandırır, yaradılan yeni obrazi və onu ifa-

də edən üslubu ədəbiyyatın doğma faktı kimi dəyərləndirir: "Bu dövrdə ənənəvi şeir dövrünün arxada qaldığını görmək mümkün deyildir. XVII əsrin poeziyası Məhəmməd Füzulidən Molla Pənah Vaqifə keçid ədəbiyyatının əsas təzahürlərini özündə əks etdirir... XVII əsrin epik-didaktik meyillərini yaşamadan, birdən-birə realist şeirə keçilə bilməzdi. Bu mənada XVII əsr Azərbaycan poeziyasına Məhəmməd Füzuli lirikasının davamı olmaqla bərabər, həm də Molla Pənah Vaqif şeirinin əvvəli kimi baxmaq lazımdır. Bu, Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus yeri və əhəmiyyəti olan bir mərhələdir".

İsa Həbibbəyli ədəbiyyat tariximizin heç bir dövründən sərf-nəzər etmir. Ümumiyyətlə, boşluq mərhələsi deyə səciyələndirilən bir zaman kəsimi ifadəsi haqqətə əks etdirmir. Boş mərhələ olmur, bir mərhələ öz bətinə digəri üçün zəmin hazırlayır və bu mərhələ keçidləri ədəbi inkişafın təbii iqlimində baş tutur.

İsa Həbibbəyli bəhs etdiyi hər sənətkarın yaradıcılıq özəlliyini tezis kimi ümumiləşdirir. Qeyd edək ki, bu, ədəbiyyat tarixinin daxilində hər yazıçı, yaxud şairin öz dəst-xətti, fərdi üslubu ilə görünməsi üçün doğru təhlil üsuludur. İsa müəllim xüsusidən ümumiyyətlə, yaxud ümumidən fərdi yaradıcılıq üslublarına çıxmaqla milli ədəbiyyat tariximizin dolğun, əhatəli mənzərəsini yaradır.

Bu mənzərə aydınlığında, ədəbi qanunauyğunluqlar kontekstində İsa Həbibbəylinin dolğun səciyyəsinə verdiyi amillərdən biri də Naxçıvan mühitidir. İsa Həbibbəyli Naxçıvan ədəbi-elmi mühitini sistemə saldı, onu etnoqrafiyasından tutmuş ədəbi mühitə qədər araşdırma predmetinə çevirib özəlliklərini meydana çıxardı. "Mustafa Kamal Atatürk və Naxçıvan", "Duzdağ mozaikası", "Nuççıxandan Naxçıvana" və b. kitabları İsa Həbibbəylinin yalnız doğulduğu torpağa sevgisindən boy verən mətnlər deyil, bu cəhdin özü də Cəlil Məmmədquluzadə, Hüseyn Cavid, Məhəmməd Tağı Sidqi, Eynəli Sultanovu torpağın fəxarət rəzinəyə çevirməyə yönəlmiş eyni missiyanın içindədir. Hər halda maraqlı və yeni faktlardır. Nizami Gəncəvinin Əcomi Naxçıvanı ilə XII əsrin səksəninci illərinin ikinci yarısında Naxçıvan şəhərində görüşmək ehtimalı, "Nəsiminin dövrün böyük mütəfəkkiri kimi inam və etiqad bəslədiyi Fəzlullah Nəsiminin özü və əsərləri ilə tanış olmaq üçün Naxçıvanda - Astrabadda onunla görüşmək ehtimalı reallığa uyğundur", - kimi fikirlər bir tərəfdən klassik sənətkarlarımızın münasibət özəlliklərini meydana qoyursa, digər tərəfdən Naxçıvan ədəbi mühitinin şəxslərinin öyrənilməsinə fayda verir.

İsa Həbibbəyli nəzəriyyəçi alimdir, "XX əsrin əvvəllərindəki ədəbi prosesi təfərrüatına qədər bilən görkəmli mütəxəssisdir" (Azər Turan). O, Məhəmməd Cəfərdən, Abbas Zamanovdan gələn klassik ədəbiyyatşünaslığımızı XXI əsrin modern düşünçə sınırlarına daşıya bildi, onu yeni istiqamətlərlə zənginləşdirdi. Cəsarətlə demək olar, müstəqillik dövrü ədəbiyyatşünaslığımızın modern tədqiq səviyyəsi İsa Həbibbəyli ilə başlayır. Bu, alimin bütün yaradıcı fəaliyyətinin gətirib çıxardığı məntiqi davamdır. Onun xüsusilə iki kitabı - "Ədəbi-tarixi yaddaş və müasirlik" və "Ədəbi şəxsiyyət və zaman" kitabları müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatına dair ədəbiyyatşünaslığımızı maraqlandıran, onun tədqiq predmetinə daxil olan bütün problemlərin geniş mənzərəsini yaradır. Klassik və müasir irs, folklor və yazılı ədəbiyyat, ədəbi şəxsiyyət və mühit amilləri bu iki kitabda elmi-nəzəri səviyyədə tədqiqini tapıb.

İsa Həbibbəyli cərəyanlar barədə milli ədəbiyyatşünaslıqdakı mövcud buxovları, ironiya və inamsızlığı aradan qaldırdı, bu barədə geniş və qətiyyətli danışımağa yol açıldı. Təsəvvür edin, postmodernizm termininə hələ də qıcıqla yanaşıldığı dövrdə İsa Həbibbəyli ondan çağdaş ədəbiyyatın əsas ədəbi cərəyanı kimi bəhs etdi. "Kulis.az" portalında gənc yazıçı Qan Turalının səsləndirdiyi bir məqamı xatırlayıram: "Bu yaxınlarda İsa Həbibbəyli çox maraqlı bir fikir dedi: "Müstəqillik dövründə özünü ən çox realizə və yüksək şəkildə tədqiq edən ədəbi cərəyan postmodernizmdir". İsa Həbibbəylinin bunu deməyi çox maraqlı oldu. Çünki əvvəllər postmodernizmə qarşı çıxışlar var idi".

İsa Həbibbəyli ədəbiyyatşünaslıqda ədəbi prosesin yaxınlaşmasına, qaynaq-qarışmasına çalışan ədəbiyyatşünaslardandır. Bu da onun ədəbiyyatı vahid, sistemli mexanizim kimi bütöv görmək əzmindən doğur. Alimin hər il artıq ənənəyə çevrilmiş "Ədəbi yekunlar"la bağlı elmi-yaradıcılıq müşavirəsinə marağı da onun cari ədəbiyyatı gündəmdə saxlamaq istəyindən doğur. Artıq beşinci ildir şahid oluruq. İsa Həbibbəyli məruzələrin dinlənilməsi gün bütün vacib işlərdən özüni arındırır, hər məruzəni diqqətlə dinləyir, fikir mübadiləsi aparır, qənaətlərini bölüşür.

İsa müəllim müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsinə, onun bütün tərkib və parametrləri ilə görünməsinə əlahiddə maraqlı göstərir. Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı ikicildiyinin hazırlanması, Heydər Əliyevin 90 illiyi ilə bağlı "Ədəbiyyatda Heydər Əliyev obrazi: tarixi gerçəklikdən ideala" kitabı, müasiri olduğu şair və yazıçıların yeni əsərlərinə mütəmadi diqqəti onun elmi yaradıcılığının prioritet istiqamətlərindəndir.

Bəli, İsa Həbibbəyli imzası bu gün elmi-ədəbi mühitin dinamikasını, hərəkət mexanizmini stimullaşdırır. O, bu fərqli statusu qısa müddətdə qazanıb, fikir həyatımızın prioritetinə çevirməyi bacarıb. Yalnız meydana qoyulan kitab, məqalə, əməl, iş mənasında yox əlbəttə. Məğrur bir ədəbi vicdana sığınmaq, öldə olan səlahiyyəti ləyaqət səviyyəsində təmsil etməklə...